

Onderwerp Evaluatie Westrandproject

Steller Wout Veldstra

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 3678314 Bijlage(n) -

Ons kenmerk RO13.3980598

Datum **27 FEB 2014** Uw brief van -

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

In het voorjaar van 2002 is door de besturen van de Provincie Groningen en de Gemeenten Leek, Zuidhorn en Groningen een gezamenlijke visie vastgesteld voor de landschappelijke ontwikkeling aan de westrand van de stad: *De Leegte Gekoesterd*, als uitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan (POP). De visie richt zich op het versterken van de natuur, behoud en versterking van het landschap, versterking van de landbouw als economische drager van het open landschap en een aanpassing van de waterstructuur naar een meer natuurlijke situatie. Voor de uitwerking van dit laatste aspect is een Interregproject PURE (Planning for Urban-rural River Environments) uitgevoerd. Dit project is uitgevoerd tussen 2002 en 2006. Eén van de belangrijkste resultaten daarvan was het Waterstructuurplan Westrand, dat inmiddels voor een groot deel is uitgevoerd en ook goed functioneert, met als resultaat vooral een veel betere waterkwaliteit in de westelijke stadswijken.

Een ander onderdeel van het PURE-project behelsde het opstellen van een landschapsplan voor het buitengebied ten westen van de stad; het "Beheer- en Inrichtingsplan Leegkerk – Dorkwerd", dat is vastgesteld door uw Raad in juni 2006 en vervolgens eveneens in de respectievelijke besturen van de betrokken overheidspartijen (*zie bijlage*). Het uitgangspunt hiervan was de duurzame instandhouding van het gebied; in nauw overleg met bewoners en gebruikers (landbouwers) zijn de mogelijkheden onderzocht voor het toekomstig functioneren van het gebied met behoud van de bestaande cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische waarden.

Bij de uitvoering van dit plan in het kader van een integraal landschapsproject 'Westrand' in de periode 2008 – 2013 is gebruik gemaakt van subsidies van de Regio Groningen-Assen en de provincie (Programma Vitaal Platteland, regio Centraal). Hierbij is gestreefd naar een optimale afstemming en samenwerking tussen de betrokken partijen (Provincie, waterschap Noorderzijlvest en de gemeenten Zuidhorn, Leek en Groningen) in een integrale aanpak, voortbordurend op de inzet en resultaten van het PURE-project. In verband daarmee is ook de verantwoordelijkheid voor de verschillende projectonderdelen verdeeld over de partijen, waarbij de gemeente Groningen de projectcoördinatie en de communicatie verzorgde. De afstemming werd georganiseerd in een projectgroep, begeleid door een onregelmatig bestuurlijk overleg.

Afronding project

De uitwerking van het project heeft geruime tijd in beslaggenomen en hoewel er mooie resultaten zijn bereikt, is de beoogde integrale doorwerking niet goed gelukt. In een bestuurlijk overleg op 16 februari 2011 is besloten enkele nog lopende projectonderdelen voor zover mogelijk af te ronden en voor de niet-gerealiseerde onderdelen van het Beheer- en Inrichtingsplan initiatieven van derden af te wachten. De projectgroep is per 1 maart 2011 opgeheven en ook de klankbordgroep is kort daarna ontbonden. Wij hebben uw raad bij brief van 7 juli 2011 (RO11.2634764) op de hoogte gesteld van ons voornemen om het project af te sluiten. Bij de bespreking van deze brief in uw raadscommissie hebt u ons verzocht om het project na afronding te evalueren. Deze evaluatie is ambtelijk met de provincie kortgesloten.

Structuurversterking landbouw

Omdat aanvankelijk uit de interviews en daarop volgend nader overleg bij de boeren belangstelling bleek voor optimalisering van de landbouwstructuur door middel van kavelruil is er door de provincie een kavelruilcoördinator ingezet, die de concrete mogelijkheden in kaart heeft gebracht door middel van persoonlijke consultatie van betrokken agrariërs.

De meesten van hen hebben er echter de voorkeur aan gegeven hun eigendom en andere rechten vast te houden in de kennelijke verwachting, dat er alsnog plannen voor woningbouw of andere functies in het gebied zouden komen. In het noordelijk deel zijn in de uitvoeringsperiode enkele grondtransacties geweest, waarbij grond beschikbaar kwam voor de blijvende agrariërs. Het zuidelijk deel van het gebied is in landbouwkundig opzicht in een stilstandsituatie beland. Daarbij is gebleken dat de huidige eigenaren vaak geen agrariër zijn en daarom niet bereid zijn de grond tegen agrarische waarde in te brengen in een kavelruil. Hierin speelde mogelijk de toen al bekende plannen voor uitbreiding van de suikerfabriek ten noorden van het Hoendiep ook een rol.

De gemeente Groningen heeft zich bereid verklaard (in beperkte mate) eigen grond in te brengen om het ruilproces te bevorderen; er is ruim 70 ha in eigendom van de gemeente. In het noordelijk deel is een agrarisch bedrijf aangekocht, maar door omstandigheden kon deze grond niet direct geleverd worden. Wel is steeds aangegeven, dat ook de diverse verspreide percelen in het gebied die bij de gemeente in bezit zijn, ook voor langjarige pacht beschikbaar zijn. Uit het inrichtingsmodel van de kavelruilcoördinator is gebleken, dat met het gebruik van deze gronden een passend kavelruilplan te maken was. Er zijn echter geen boeren geweest die gebruik hebben gemaakt van het aanbod. Ook herhaald en bestuurlijk overleg met LTO Noord heeft hierin geen verandering gebracht.

Beheer en inrichting landschap

Over het beheer van het landschap en met name de financiering daarvan zijn ook diverse discussies met de betrokken boeren gevoerd, waarbij verschillende uitvoeringsvarianten en financieringsconstructies door verschillende adviseurs aangereikt zijn. Deze hebben echter geen instemming en geen concreet resultaat opgeleverd.

Aansluitend aan de restauratie van de kerkjes van Dorkwerd en Leegkerk, waarvan het bouwkundige deel buiten het Westrandproject viel, is besloten om de kwaliteit van de omliggende wierden op te knappen. In Dorkwerd was bovendien een uitbreiding van het kerkhof gewenst. Er is op basis van een inventarisatie van Landschapsbeheer Groningen op beide wierden een uitgebreide kwaliteitsverbetering van het groen gerealiseerd, waarbij in Dorkwerd ook de pastorietuin en de wegbeplanting betrokken is. Daarbij is ook het profiel van de wierde aan de zuidzijde gedeeltelijk hersteld.

In het Beheer- en inrichtingsplan was een voorstel opgenomen voor de plaatsing van kleine groene landschapselementen, als stepping stones aan de ecologische structuur. De keuze van de lokaties was echter ook hier afhankelijk van de resultaten de kavelruil en als gevolg van het uitblijven hiervan zijn deze onderdelen ook niet verder uitgewerkt.

Recreatieve structuur

In het plan waren diverse nieuwe fiets- en wandelpaden voorzien. Omdat de aanleg hiervan alleen mogelijk was na en door middel van een herverkaveling, is uiteindelijk hiervan weinig gerealiseerd. Wel is de aanleg van een nieuwe fietsbrug over het Aduarderdiep met aansluitende toegangswegen gerealiseerd. De kerk van Leegkerk speelt (vooral in het weekend) hier een rol als bezoekerscentrum met een informatiefunctie.

Mogelijk kan er ook een recreatief/culturele bestemming gevonden worden voor het nabijgelegen slibdepot. Er wordt al enige jaren gewerkt aan een initiatief van de Kwartiermakers uit het Westerkwartier, die er een historische 'voorbeeldwierde' willen realiseren. Hoewel nog niet zeker is of dit initiatief financieel haalbaar is, zijn de provincie en diverse organisaties, waaronder de RUG, geïnteresseerd.

Versterking waterstructuur

De inzet vanuit het PURE-project bij het opstellen van het Beheer- en Inrichtingsplan was een uitbreiding van het waterstructuurplan Westrand naar het buitenstedelijk gebied. Dit bleek in de praktijk niet realiseerbaar. De aanleg van meer (natuurlijke) waterstructuren, eventueel met herstel van historische meanders en de inrichting met een meer natuurlijk waterbeheer ontmoette veel verzet bij de boeren in het gebied. Bovendien waren er ernstige bezwaren van archeologische en cultuurhistorische aard tegen het hergraven van meanders, aanpassing van profielen en ander grondverzet in het gebied.

Een door de bewoners gewenste kanoroute kon hierdoor niet worden gerealiseerd, maar ook de door de natuur- en milieubeweging ingebrachte perspectieven van een 'brede groene rivier' langs de westrand van de stad bleken hierdoor onhaalbaar.

Versterking ecologie

Door de provincie is in 2009 een voorkeurstracé vastgesteld voor de EHS-verbindingzone Leekstermeer – Reitdiepdal via oostelijke oevers van de Zuidwending en het Aduarderdiep. Een eerste aanzet hiervoor is gerealiseerd als een natuurlijke oever aan de waterberging bij de aanleg van Westpoort I. Als gevolg van de herprioritering in het natuurbeleid van het Rijk in 2011 heeft de provincie de EHS- verbindingzone vooralsnog van het programma afgevoerd. Langs de Zuidwending zal de aanleg van een natuurvriendelijke oever niet meer plaatsvinden. De realisatie was hier gekoppeld aan de financiering van de tweede fase Westpoort en de aanleg van de golfbaan Zeldenwind; plannen die niet meer gerealiseerd worden. Een ander deel kan alsnog gerealiseerd worden: Langs de oostelijke oever van het Aduarderdiep tussen de Zuidwending en het Van Starckenborghkanaal zal uiterlijk in 2015 door het waterschap Noorderzijlvest een ecologische oever van 10 meter breed worden gerealiseerd in het kader van de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (gebiedsplan Matsloot).

Participatie

De actieve participatie van alle betrokkenen waarmee het plan was opgezet, is ook tijdens de uitwerking nagestreefd. Tijdens de uitvoering is een klankbordgroep actief geweest, waarin de verschillende bewonersorganisaties, LTO Noord, de Natuur- en Milieufederatie Groningen en Landschapsbeheer Groningen vertegenwoordigd waren. Een afzonderlijke website (www.leegkerk.nl) die voor het PURE-project was gebruikt, is ook in het vervolgproject met name voor communicatie en participatie ingezet.

Er zijn een drietal algemene informatiebijeenkomsten tijdens de uitvoering georganiseerd op daarvoor geschikte momenten. Daarnaast zijn de boeren in het gebied bijzonder benaderd en geïnformeerd, zowel als groep als individueel, zonder dat dit echter bij hen tot draagvlak voor en medewerking aan het integrale gebiedsproces heeft geleid.

Op donderdag 30 juni 2011 is er een afrondend overleg met de boeren uit het gebied geweest, waarbij overigens maar 4 van de 15 door de provincie uitgenodigde agrariërs aanwezig waren. Op 7 juli 2011 is er in de kerk van Leegkerk een goed bezochte algemene informatiebijeenkomst georganiseerd, waar de afronding van het project is toegelicht (*zie bijgaand verslag*). Deze bijeenkomst was overigens ook het startsein voor de restauratie van de kerk, die is afgerond in mei 2013. Daarmee is de uitvoering van het Westrandproject ook feitelijk vrijwel afgesloten; er zijn nog enkele afrondende werkzaamheden in het groen gepland in het voorjaar van 2014. Mogelijk wordt er alsnog een boerenerf opgeknapt.

Financieel

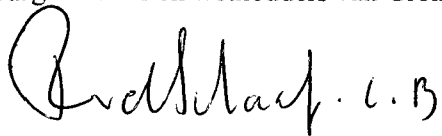
De totale kosten van de uitvoering werden vooraf begroot op € 3,3 miljoen (excl. jaarlijkse onderhouds- en beheerkosten). Bij het Raadsbesluit is in 2006 een bedrag van € 0.945 miljoen gereserveerd uit de reserve Grondzaken voor de dekking van het Groningse gemeentelijk deel van de kosten voor de uitvoering. De financiële verantwoording wordt zoals te doen gebruikelijk via de nacalculatie afgewikkeld. Dit zal naar verwachting voor de zomer van 2014 kunnen gebeuren. De prognose is dat met het afwikkelen van enkele nog lopende verplichtingen het project binnen de financiële kaders blijft.

Slotconclusie

Door praktische omstandigheden was het niet mogelijk om een plan uit te werken met 'water' als een leidend principe. Het overblijvende landschapsplan was te weinig motiverend om met name de gebruikers in het gebied te overtuigen. Enkele belangrijke elementen uit het Beheer- en Inrichtingplan zijn gerealiseerd, met name de kwaliteitsimpuls van Leegkerk en de inrichting van de kerk als multi-functioneel bezoekerscentrum lijkt nu al een succes te zijn. Daarnaast speelt de nieuwe fietsbrug ook in het woon- werkverkeer al een wezenlijke rol. Er is echter tijdens de uitvoering van het Westrandproject nauwelijks een integraal samenhangend gebiedsproces tot stand gekomen. De onderlinge afstemming tussen de betrokken overheden is in dit opzicht niet steeds optimaal geweest. In het gebrek aan draagvlak en betrokkenheid bij de gebruikers van het gebied is ondanks herhaald overleg en meer gerichte communicatie ook geen verandering bewerkstelligd.

Omdat hierdoor de ideeën over het beheer van het gebied niet concreet zijn geworden en een uitbreiding van het agrarisch natuurbeheer niet mogelijk bleek, is er uiteindelijk geen belangrijke verbetering van de landschapskwaliteit gerealiseerd en is het toekomstige beheer uiteindelijk niet zeker gesteld. Mogelijk dat de invoering van de nieuwe Natuurwet in de loop van 2014 hier verandering in kan brengen, omdat hierin meer ruimte komt voor particulier natuurbeheer.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. R. L. (Ruud) Vreeman

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys